

Recensies

Edwin van Meerkerk, *Achter de schermen van het boekbedrijf. Henri Du Sauzet (1687-1754) in de wereld van de uitgeverij en boekhandel in de Republiek*. APA-Holland Universiteits Pers, 2001. 469 pp. ISBN 9030210419.

·> ERIK JORINK

Boekgeschiedenis, zo constateert Edwin van Meerkerk in de inleiding van deze Nijmeegse dissertatie, is een discipline die nog steeds zijn definitieve vorm niet heeft gevonden. Hedendaagse onderzoekers blijven, vaak ten gevolge van lacuneus bronnenmateriaal, steken in een dorre opsomming van feiten, zonder veel aandacht te kunnen besteden aan de context waarin deze of gene uitgever functioneerde. Dat laatste is evenwel de doelstelling van Van Meerkerk. Dankzij de vondst van correspondentie van de Franstalige, in Holland werkzame uitgever Du Sauzet was de auteur in de gelegenheid om zich te verdiepen in de achtergronden van het boekbedrijf. Hij presenteert Du Sauzet nadrukkelijk als een 'anecdote,

een voorbeeldig geval'. De onderzoeksvraag was niet alleen wat er gebeurde in Du Sauzets bedrijf, maar ook waarom dat zo gebeurde.

Du Sauzet, rond 1687 in Toulouse geboren, vestigde zich om onbekende redenen in 1714 in de Republiek. Vanuit Den Haag en later Amsterdam zou hij enige faam verwerven als uitgever van een aantal periodieken, waaronder zijn debuut, de *Nouvelles littéraires* (1715-1720). Het tijdschrift zou, mede dankzij de frequente verschijning en de verspreiding, Du Sauzets grootste succes blijven. Van Meerkerk gaat uitgebreid in op totstandkoming, inhoud en verspreiding van de *Nouvelles*, en besteedt eveneens veel aandacht aan het intellectuele netwerk waarin dit tijdschrift functioneerde. Zo belicht hij bijvoorbeeld uitvoerig de bijdragen van Pierre Des Maizeaux, die vanuit Londen Du Sauzet van artikelen en informatie voorzag. Du Sauzet gaf naast de *Nouvelles*, waarop hij een sterk inhoudelijk stempel drukte, ook andere tijdschriften uit, zoals het door Sallengre geredigeerde *Mémoires de littérature* (1715-1717).

In de loop der jaren begon Du Sauzet zich in toenemende mate te profileren als uitgever van boeken. Du Sauzet, zo toont Van Meerkerk aan, nam geen genoegen met gemakkelijke publicaties, maar trachtte een actieve, coördinerende rol te spelen. Hij bracht geen goedkope roefdrukken op de markt, maar stak bijvoorbeeld oneindig veel energie (en geld) in de publicatie van de geruchtmakende polemiek tussen Leibniz en Newton over de differentiaalrekening. Du Sauzet was evenwel geen succesvol zakenman: 'Bij afwegingen die werden gemaakt om iets al dan niet te drukken, speelden niet alleen de kans op commercieel succes, maar vooral ook factoren als de kwaliteit van de tekst, de filosofische strekking ervan, of de persoon van de auteur een rol'. Uitvoerig gaat Van Meerkerk in op het economische wel en wee van Du Sauzet: zijn financiële verplichtingen; de ruilhandel met collega's; de winkelvoorraad van zijn boutique; en het schimmige uitgeversspel van kartelvorming en bieden-in-commissie. Du Sauzet was uiteindelijk, ondanks zijn vliegende start, niet bijster succesvol. In 1747 ging hij failliet, en in 1754 stierf hij berooid.

Zoals gezegd, wil Van Meerkerk echter meer doen dan een zakelijk relaas schrijven. Du Sauzet lijkt hem een

goede ingang om een bredere analyse te geven van het achttiende-eeuwse boekbedrijf. De auteur gaat uitvoerig in op de mores binnen de Republiek der Letteren, de sociale netwerken en conventies, en laat zien hoe ook Du Sauzet via bekende collega's als Le Clerc en Des Maizeaux trachtte hogerop te komen. Hij stelt zich veelvuldig de vraag welke motieven er achter de publicatiepolitiek van uitgevers als Du Sauzet zaten. Van Meerkerk pretendeert wat dit betreft verder te kijken dan zijn meeste collega's: 'voor zover er aandacht aan [deze kwestie] wordt besteed, volstaan auteurs doorgaans met de gemeenplaats dat de betrokkenen geldelijk gewin voor ogen stond'. Hoogst relevante kwesties inderdaad, maar het is in het licht van Van Meerkerks ambities enigszins teleurstellend dat hij weinig verder komt dan de conclusie dat Du Sauzet zich sociaal wilde profileren. Over de aard van zijn tamelijk diffuse fonds komen we weinig te weten. Ondanks Van Meerkerks pleidooi voor meer nadruk op de niet-commerciële motieven van achttiende-eeuwse uitgevers in het algemeen, en van zijn protagonist in het bijzonder, is de slotsom dat Du Sauzets inspanningen mede waren ingegeven 'door de wens een zo mooi mogelijke uitgave te verzorgen' tamelijk obligaant. Kortom, Van Meerkerk

heeft een schat aan informatie bovengebracht over een modaal uitgeverijbedrijf, maar zijn belofte méér te bieden dan een bedrijfsgeschiedenis wordt niet helemaal waar gemaakt.

·> ERIC JORINK is als onderzoeker intellectuele geschiedenis werkzaam bij het Constan-tijn Huygens Instituut in Den Haag.

Barbara Allart, 'De wetenschap heeft 't uitgemaakt'. Wetenschapsbeelden in de Nederlandse publiekstijdschriften 1840–1900. Proefschrift Utrecht: in eigen beheer (2003). ISBN 90-393-3328-9

·> DANNY BECKERS

De negentiende eeuw was een belangrijke periode voor de Nederlandse natuurwetenschappen. De oprichting (in 1815) van faculteiten der wis- en natuurkunde vormde een belangrijke verandering ten opzichte van de achttiende eeuw, toen hoogleraren in de exacte vakken deel uitmaakten van de Artes-faculteit en slechts propedeusestudenten onderwezen. De nieuwe faculteiten kregen laboratoria en studenten, al bleven promoties zeldzaam in verhouding tot het aantal promoties in de rechten.

In alle vormen van onderwijs werden natuurwetenschappelijke vakken in het curriculum opgenomen. In de loop van de negentiende eeuw kwamen er meer uren voor natuurwetenschappen in de curricula van zowel lagere scholen (verplicht sinds 1857), als aan de onderwijsinstellingen voor secundair onderwijs (met name, sinds 1863, de HBS, maar ook de gymnasia). Nederland sponsorde deelname aan de grote werelttentoonstellingen en tal van wetenschappelijke expedities.

Wis- en natuurkunde mochten zich bovendien verheugen in een toenemende belangstelling van de 'gewone man'. Naast (populair) wetenschappelijke boeken vonden ook wetenschappelijke periodieken – zoals die van het Koninklijk Instituut, de latere KNAW – alsmede tijdschriften voor onderwijzers of geïnteresseerde